

Investigating the Effective Factors on the Development of Rural Tourism Focusing on the Role of Corona Virus (Case Study of Bozhan Village, Neishabour City)

Fatemeh Sogandi^{1*}

Article history: Submitted: 16 February 2022 Revised: 20 August 2022 Accepted: 22 August 2022 Available Online: 20 December 2022	How to cite this article: Sogandi, F. 2023. Investigating the Effective Factors on the Development of Rural Tourism Focusing on the Role of Corona Virus (Case Study of Bozhan Village, Neishabour City). Rural Development Strategies, 10(1): 95-111. DOI: 10.22048/rdsj.2022.330043.2002
---	---

Abstract

The tourism industry is recognized as the world's largest industry and is considered a crucial tool for economic development across various sectors in all countries. The development of this industry, particularly in rural tourism, can contribute to the growth of local businesses. The main objective of this study is to analyze the factors that influence the development of rural tourism, especially during the COVID-19 pandemic, from the perspective of residents in Bozhan village, Neishabour. The research methodology employed is descriptive and analytical. To ensure the validity and reliability of the questionnaire, factor analysis and Cronbach's alpha were used. A questionnaire based on Cochran's formula was administered to the villagers, with a sample size of 294 individuals. The sample selection from the local population was conducted using a simple random sampling method. Descriptive statistics, exploratory factor analysis, multiple regression, and t-tests were employed to achieve the research objectives. The collected data were analyzed using Excel and SPSS software. The statistical results indicate that village attractions, village infrastructure, residents' attitudes, economic level, social factors, managerial factors, and environmental factors are the key factors that influence the development of tourism in Bozhan village and have a direct relationship with it. However, the COVID-19 pandemic has the highest percentage of variance among the factors affecting tourism development, and it has an inverse relationship with the dependent variable. Finally, based on the data analysis, several suggestions are provided for the development of rural tourism in the region during the COVID-19 period.

Keywords: Development, Village, Tourism, Corona virus, Bozhan

1 - Faculty of Engineering, Department of Mechanics and Industrial Engineering, University of Torbat Heydaryeh, Torbat Heydaryeh, Iran

Corresponding Email: f.sogandi@torbath.ac.ir

© 2022, University of Torbat Heydaryeh. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

مقاله پژوهشی

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی با تمرکز به نقش ویروس کرونا (مطالعه موردی روستای بوژان شهرستان نیشابور)

فاطمه سوگندی^{*۱}

تاریخ دریافت: ۲۷ بهمن ۱۴۰۰

تاریخ بازنگری: ۲۹ مرداد ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۳۱ مرداد ۱۴۰۱

چکیده

صنعت توریسم بزرگترین صنعت جهان است و در تمامی کشورها بعنوان ابزاری حیاتی برای توسعه‌ی فعالیت‌های اقتصادی مناطق مختلف محسوب می‌شود. رشد این صنعت بویژه در بخش گردشگری روستایی می‌تواند به رشد و توسعه‌ی کسب و کارهای محلی کمک کند. هدف کلی از انجام این تحقیق، تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی خصوصاً در دوران کرونا از دیدگاه اهالی روستای بوژان در شهرستان نیشابور است. این پژوهش، توسعه‌ی و از نوع تحلیلی است. روایی و پایایی پرسشنامه از طریق تحلیل عامل و آلفای کرونباخ بدست آمده است. در این خصوص با رابطه‌ی معروف کوکران که برای برآورد حجم نمونه در متغیرهای کمی و کیفی استفاده می‌شود، حجم نمونه ۲۹۴ نفر به دست آمد که براساس آن پرسشنامه‌ی در سال ۱۴۰۰ در اختیار روستائیان قرار گرفت. با توجه به این که حجم جامعه مورد مطالعه نامحدود است، می‌توان از فرمول پرکاربرد کوکران استفاده کرد. انتخاب نمونه از مردم محلی با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انجام می‌گیرد. پیگیری اهداف تحقیق پس از آمار توصیفی با کاربرد تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی، آزمون t و رگرسیون چندگانه انجام شده و داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم افزارهای Excel و SPSS تجزیه تحلیل شد. نتایج آماری حاصل نشان می‌دهد که عوامل جاذبه‌های روستا، زیرساخت روستا، نحوه برخورد روستائیان، سطح اقتصادی، سطح اجتماعی، مدیریت و زیست محیطی همگی عواملی هستند که بر توسعه گردشگری روستای بوژان تأثیر داشته و رابطه مستقیم با آن دارند که در این بین ویروس کرونا بیشترین درصد واریانس را در عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی با رابطه معکوس به متغیر وابسته را دارد. با تحلیل نتایج بدست آمده، در پایان مهم‌ترین پیشنهاد کاربردی در رابطه با - کمک به توسعه جاذبه‌های روستا با جلب سرمایه گذاری‌های مختلف خصوصی و دولتی و تقویت فرهنگ مشارکت مردمی عنوان می‌شود.

کلمات کلیدی: توسعه، روستا، گردشگری، ویروس کرونا، بوژان

۱ - استادیار مهندسی صنایع، دانشکده فنی مهندسی، گروه مکانیک و صنایع، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
* (نویسنده مسئول: f.sogandi@torbath.ac.ir)

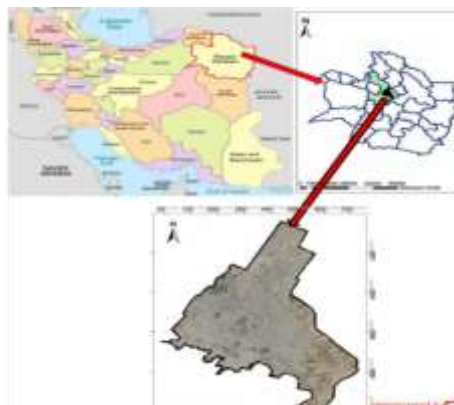
مقدمه

توسعه، به‌طور عام و توسعه روستایی، به‌طور خاص به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌ها و عناصر محوری توسعه ملی، امری پیچیده و چندجانبه است که با بومی‌ترین بخش‌های جامعه ارتباط دارد و مبتنی بر شرایط و ویژگی‌های محلی است. توسعه گردشگری روستایی و کشاورزی از اهداف توسعه پایدار هر کشوری است بخصوص که به نظر می‌رسد شرایط کرونایی باعث شده مردم بیشتر به سمت سفر به طبیعت و فضای باز روی بیاورند. با توجه به اینکه شعار امسال سازمان جهانی گردشگری، توسعه گردشگری روستایی است، نیاز است به عوامل تأثیرگذار به توسعه روستایی توجه شده و تمهیداتی بابت افزایش تأثیر عوامل مثبت و کاهش عوامل منفی اندیشید. توسعه گردشگری روستایی می‌تواند به شیوه‌های مختلف برای روستاها و ساکنان آنها و متعاقباً برای کشور مزایای زیادی در برداشته باشد. (سکاره^۱ و همکاران، ۲۰۲۰)

در این رابطه، شاید بتوان مهم‌ترین تأثیر کرونا بر بخش گردشگری را تغییر سبک سفر و ذائقه مسافران دانست که به سمت سفر به فضای باز و محیطی بکر و روستاها یا شهرهایی با جمعیت کم پیش رفته است. از طرف دیگر، روستای بوژان به عنوان یکی از زیباترین مقصدهای گردشگری در استان خراسان رضوی به دلیل وجود طبیعت بکر و دیدنی، ساختار پلکانی و ویژگی‌های منحصر به فرد تاریخی، مقصدی تماشایی برای گردشگران به شمار می‌آید. این روستا در ارتفاع ۱۶۰۰ متری از سطح دریا واقع شده و به همین دلیل آب و هوای معتدل کوهستانی بر آن حاکم است و در تابستان‌ها به دلیل خنکی آب و هوا، بسیاری را از شهرهای اطراف به سوی خود می‌کشاند. روستا در میان دره جنوبی رشته کوه است و این موقعیت قرار

گیری موجب شده که روستا از زیبایی‌های طبیعی خیره‌کننده‌ای بهره‌مند شود. پتانسیل‌هایی که این روستا در جذب گردشگر دارد ما را به این سمت سوق می‌دهد که به صورت ساختاریافته گردشگری روستایی در این تحلیل و توسعه یابد. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع سعی بر آن است که عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی خصوصاً در دوران کرونا از دیدگاه اهالی روستای بوژان در شهرستان نیشابور شناسایی و تحلیل شود. یا تجزیه و تحلیل آماری داده‌های گردآوری شده و تحلیل آن می‌تواند در نهایت با ارائه پیشنهادات و راهکارهایی مسیر توسعه گردشگری روستای بوژان را در دوران کرونا و پسا کرونا هموارتر از قبل کرد و از مزایای این امر سود جست.

در سال ۲۰۲۰ که قرار بود رونق مشاغل و کارآفرینی در صنعت گردشگری جهان رخ دهد، که با ظهور و شیوع ویروس کرونا موتور صنعت گردشگری در سرتاسر جهان خاموش شد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که ویروس کرونا به دلیل تحدید سفر سوق مرزها به بسته شدن، شوک‌های بزرگ را بر گردشگری وارد ساخته است. (کراینر و رام^۲، ۲۰۲۰) حجم درآمدهای حاصل از این صنعت به یک سوم نزول پیدا کرده است. با این شرایط ناشناخته ایجاد تغییرات ساختاری و اساسی در گردشگری ضروری به نظر می‌رسد. سکاره و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر کرونا در صنعت جهانگردی پرداختند و نشان دادند که بهبود وضعیت صنعت جهانگردی در سراسر جهان تقریباً حدود ۱۴ ماه طول خواهد کشید. بنابراین، مسئولان باید اثرات این ویروس را بر روی این صنعت ارزیابی کرده و روش‌های جدید مدیریت ریسک را برای مقابله با این بحران بیان کنند. البته، نقش دولت در پیش‌گیری از تقاضا و توقف آن در گردشگری مهم است.

شکل ۱. نقشه محدوده بررسی شده

همزمان منابع داخلی و خارجی، منافع فرهنگی-اجتماعی زیادی را برای جوامع روستایی به همراه داشته است. متفکران حوزه گردشگری روستایی بر این باور هستند که گردشگری روستایی می‌تواند نقش بسیار مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد (بومنت و دریچ،^۴ ۲۰۱۲) بهبود زیرساخت‌ها (هال^۵، ۲۰۱۳) اشتغالزایی، فرصت‌هایی برای پیشرفت اجتماع محلی و بقای فرهنگ، (پارک و یون^۶، ۲۰۱۵) کاهش مهاجرت‌های داخلی، فرصتی برای توسعه روستاها (الیس و شریدان^۷، ۲۰۱۶) کاهش مهاجرت‌های داخلی و امکان جمعیت‌پذیری (مبایوا و استرونزا^۸، ۲۰۱۴) توانمندسازی اجتماعی روستاییان، تقویت سرمایه روان‌شناختی و ارتقای توانمندی‌های اجتماعی و تأثیر بر هویت اجتماعی جوانان روستایی داشته باشد. ثابت^۹ (۲۰۰۷) عنوان کرد که امروزه گردشگری روستایی ۱۰ تا ۲۵ درصد همه انواع فعالیت گردشگری را به خود اختصاص می‌دهد که شکل‌دهی موفق و اجرایی توسعه آن نیازمند بسیج نیروی انسانی، پتانسیل‌ها، منابع

دولت باید مکانیزمی برای اقتصاد و برای مقابله با ویروس معرفی کند (راسبی^۱، ۲۰۲۰). دولنیکار و زارع^۲ (۲۰۲۰) نشان دادند که به طور کلی ویروس کرونا دچار مشکلاتی در این زمینه شده است که عبارتند از: کاهش در مسافرت، مهمان‌نوازی و جهانگردی در سراسر جهان، ضررهای اقتصادی، بحران جاری. امروزه گردشگری به عنوان یک صنعت سالم و پاک بعد از صنعت نفت و خودروسازی به سومین صنعت بزرگ دنیا به منظور ایجاد درآمد و اشتغال در جهان تبدیل شده است. (میرفردی و همکاران، ۲۰۱۴) گردشگری روستایی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در راستای رشد اقتصاد کشاورزی و حفظ ساختار سنتی موجود در نظر گرفته شده است. (آیهان^۳ و همکاران، ۲۰۲۰) بسیاری از این کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال و رشد و توسعه ساختار زیربنایی قلمداد می‌کنند. عوامل متعددی بر توسعه گردشگری نقش دارند. از جمله عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری می‌توان به عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیطی و سیاسی اشاره کرد. مطالعات نشان می‌دهد که صنعت گردشگری از طریق ترکیب و به کارگیری

۴- Beaumont and Dredge

۵- Hall

۶- Park and Yoon

۷- Ellis and Sheridan

۸- Mbaiwa and Stronza

۹- Thabet

۱- Rosbi

۲- Dolnicar and Zare

۳- Ayhan

فیزیکی و دیگر منابع است. (شارپلی،^۱ ۲۰۰۷)

با توجه به مزایای چشمگیر گردشگری روستایی قطعاً بررسی و تحلیل عوامل مؤثر به توسعه گردشگری روستایی بیش از پیش اهمیت پیدا می‌کند. در حقیقت در پایان قرن بیستم، گردشگری را روشی برای توسعه روستاها بویژه روستاهای محروم معرفی شده است. (تو و باربریا،^۲ ۲۰۱۲) دیویدی^۳ (۲۰۱۶) معتقد است علاوه بر وجود امکانات و تأسیسات رفاهی برای روستاها، برنامه‌ریزی مناسب در زمینه گردشگری نیز از متغیرهای تأثیرگذار بر موفقیت گردشگری روستایی است. پیرس^۴ (۲۰۱۰) بر این عقیده است، بین جذب نیروی مازاد کشاورزی، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و گردشگری رابطه مستقیم وجود دارد. بعد از آن، پژوهش‌های مک گریگور و تامسون^۵ (۲۰۱۱)، نشان می‌دهند عوامل موفقیت گردشگری روستایی تابعی از سطح آگاهی مردم از آثار گردشگری، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی و توجه دولت به برنامه‌ریزی گردشگری و زیرساخت‌های کالبدی پیرامون گردشگری روستایی است. بالگو و برنبرگ^۶ (۲۰۱۳)، نشان دادند که بین تعدد مراکز تصمیم‌گیری، نیروی متخصص گردشگری و دسترسی به خدمات اجتماعی با موفقیت گردشگری روستایی رابطه معناداری است. بوش و همکاران^۷ (۲۰۱۲) عوامل موفقیت گردشگری روستایی را به این ترتیب بر شمردند: سبک زندگی و الگوی مصرف مردم، تبلیغات و اطلاعات، دسترسی به مواد غذایی، توجه دولت به برنامه‌ریزی روستایی و ایجاد انگیزه برای

سرمایه‌گذاران دولتی و خصوصی. به باور گودوین^۸ (۲۰۱۲)، بین راه‌های دسترسی مناسب، دسترسی به خدمات آموزشی، بهداشتی و اداری، کیفیت مسکن روستایی و زیرساخت‌های کالبدی و توسعه گردشگری روستایی رابطه معناداری وجود دارد. چادری و گوپتا^۹ (۲۰۱۵)، امکانات زیربنایی، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، شیوه زندگی و الگوی مصرف مردم و دسترسی به مواد غذایی مناسب را از متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی می‌داند. طی پژوهشی در جوامع روستایی ایالات متحده، ضمن اشاره به آنکه گردشگری کشاورزی در حال رشد و به عنوان شکلی از اشکال متنوع کشاورزی است؛ با هدف قراردادن تأثیر گردشگری کشاورزی در ذی‌نفعان مختلف، استراتژی‌های خاصی را برای بهبود و موفقیت گردشگری کشاورزی توصیه کرده‌اند که می‌تواند به عنوان ابزار پشتیبانی برای کارآفرینی مزارع، بهبود کیفیت زندگی و پایداری اقتصادی باشد (گارد و جی‌هی^{۱۰}، ۲۰۰۷).

صنعت گردشگری در ایران ظرفیت‌های بسیار بالایی برای رشد و توسعه به ویژه در زمینه گردشگری فرهنگی دارد، به طوری که تا سال ۲۰۱۵ میلادی، ۱۷ اثر از این کشور به ثبت میراث جهانی یونسکو رسیده است که تمامی آنها اثر فرهنگی هستند. (قاسمی^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۵) در این زمینه، عسگرپور و همکاران (۱۳۹۹)، عوامل مؤثر بر عرضه گردشگری روستایی را در جامعه آماری که متعلق به کشاورزان بود تحلیل کردند. آنها با استفاده از روش الگوی لاجیت رتبه‌ای به این نتیجه رسیدند که تنوع محصولات و خدمات، آموزش و اندازه مزرعه و تجربه اثر مثبت بر عرضه گردشگری روستایی دارد. همچنین عبدالله زاده و همکاران (۱۳۹۴)، به بررسی و تحلیل توسعه گردشگری

۱- Sharpley

۲- Tew and Barbieri

۳- Dwivedi

۴- Pearce

۵- McGregor and Thompson

۶- Baloglu and Bringberg

۷- Bush

۸- Goodwin

۹- Chaudhry and Gupta

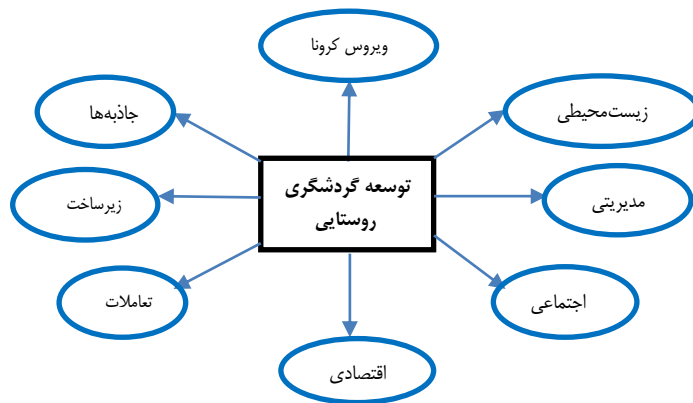
۱۰- Gard and Gehee

۱۱ - Ghasemi

جعفری و حافظی زاده (۱۳۹۶)، عوامل مؤثر در جذب گردشگران به مقصدهای روستایی را با یک مطالعه موردی بررسی کردند. اخیراً در ایران، به بازشناسی محرک‌های مؤثر بر رقابت‌پذیری سفر و گردشگری برای دوران پسا کرونا پرداختند (اکبری و انصاری، ۱۳۹۹).

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر به دلیل تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی از دیدگاه روستاییان روستای بوژان شهرستان نیشابور کاربردی بوده و رویکرد کلی آن کمی است. از آنجایی که در این تحقیق به دنبال پاسخ این پرسش هستیم که از عوامل مؤثر در توسعه روستایی بوژان شهرستان نیشابور کدامیک بیشترین تأثیر، را در توسعه گردشگری روستایی ایفا می‌کند؟ به همین دلیل ابتدا مبانی نظری عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی بررسی شدند و سپس با ارائه الگوی مفهومی، عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی بررسی می‌شوند.

شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش

مستقل این تحقیق شامل کلیه عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری در روستای مذکور بوده و متغیر وابسته در این پژوهش دیدگاه روستاییان نسبت به پتانسیل توسعه گردشگری در منطقه است که متغیرهای مستقل و وابسته در طیف لیکرت سنجیده شده‌اند.

در نواحی روستایی و عوامل مؤثر بر آن پرداختند. آنها دو متغیر وابسته را تأثیرات مثبت و منفی محیط زیستی در نظر گرفته بودند و اثر متغیرهای مستقل شامل تعلق اجتماعی، وابستگی اقتصادی به گردشگری، نگرش محیط زیستی، استفاده از جاذبه‌های گردشگری، دغدغه اجتماعی و ادراک از وضعیت اقتصادی بر آنها را بررسی کردند. نوروزی و فتحی (۱۳۹۶)، قابلیت‌های بخش کشاورزی و سنجش میزان پذیرش آن در بین کشاورزان و گردشگران شهرستان لنجان برای توسعه آن را مورد ارزیابی قرار دادند. در این خصوص، مرادی (۱۳۹۱)، با تحلیلی بر آگروتوریسم و راهکارهای توسعه آن در شهرستان محلات، مهمترین عامل برای جذب گردشگر را جاذبه‌های کشاورزی می‌داند. احمدی (۱۳۹۷)، عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری فرهنگی و اثرات آن در پایداری اقتصادی نواحی روستایی استان زنجان را مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار دادند. نجارزاده و نعمت الهی (۱۳۹۵)، عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در راستای پایداری و توسعه جوامع محلی در مناطق نمونه گردشگری را برشمردند و تحلیل کردند. در همین سال نیز،

جامعه آماری تحقیق همه روستاییان ساکن در روستای نمونه گردشگری بوژان است. این روستا براساس آخرین سرشماری عمومی، تعداد ۱۲۴۰ نفر جمعیت دارد که براساس رابطه کوکران، تعداد نمونه مناسب، ۲۹۴ نفر بدست می‌آید. متغیرهای

در این بخش از تحقیق برای بدست آوردن و سنجش دیدگاه روستائیان در خصوص گویه‌های مطرح شده از آزمون‌های آماری میانگین پاسخ‌ها و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. در ابتدا تحلیلی با استفاده از آمار توصیفی بر داده‌های گردآوری شده از پرسشنامه‌ها انجام می‌شود که نتایج آن در جداول زیر نشان داده شده است.

از جداول بالا به راحتی نتیجه می‌شود که بیش‌تر روستائیان مورد مطالعه در رده سنی ۴۱ تا ۵۰ سال هستند که شغل غالب آنها باغداری است و اغلب دارای سطح تحصیلات دیپلم هستند. در جدول ۵ قبل از هر چیز باید با استفاده از محاسبه ضرایب پایایی متغیرها، میانگین و انحراف معیار آنها از ویژگی پایایی متغیرها مطمئن شد. از طرف دیگر، با توجه به طیف لیکرت با پنج درجه که در پرسشنامه تعریف شد با توجه به نتایج جدول بعد می‌توان مشاهده کرد که میانگین همه متغیرها بیشتر از حد متوسط طیف یعنی مقدار سه است و می‌توان گفت که پس همه متغیرها در وضعیت مناسبی قرار دارند و به طور توصیفی می‌توان نتیجه گرفت که متغیر جاذبه‌های روستا که میانگین بیشتری دارد در وضعیت مطلوب‌تری قرار دارد و به عبارتی این عامل تأثیر بیشتری به طور شهودی نسبت به بقیه عوامل بر توسعه گردشگری روستای بوژان داشته است. به همین ترتیب برای گویه‌ها نیز می‌توان تفسیر کرد.

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود نتایج به‌دست آمده از آزمون t نشان می‌دهد که مؤلفه جاذبه‌های روستا و پس از آن مؤلفه زیرساخت روستا با میزان اختلاف از میانگین و میزان t بالاتر، بیانگر نقش بیشتر این دو مؤلفه در توسعه گردشگری روستایی منطقه هستند. چنان‌چه سطح اطمینان ما ۹۵ درصد باشد (با احتمال ۹۵ درصد، داده‌های نمونه آماری ما مساوی پارامتر جامعه، به علاوه و منهای k انحراف معیار می‌شوند) مقدار P باید بیش از $0/05$ باشد تا فرض صفر قبول شود.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، روش پیمایشی با پرسشنامه‌ای شامل سوالات تخصصی مربوط به گردشگری روستایی است که بر اساس پیشینه تحقیق تدوین می‌گردد. برای مشخص کردن روایی پرسشنامه از نظرات متخصصین در حوزه گردشگری روستایی و همچنین متخصصین در حوزه توسعه روستایی استفاده شده و اصلاحاتی در آن صورت می‌گیرد. علاوه بر آن، برای تعیین پایایی ابزار تحقیق، پرسشنامه طراحی شده بین ۲۰ نفر از روستائیان روستاهای هدف گردشگری مورد پیش آزمون قرار گرفته و سپس با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ که $0/92$ به دست آمد پایایی پرسشنامه برای تحقیق مورد آزمون قرار می‌گیرد که این مقدار برای ابزار تحقیق قابل قبول است. پرسشنامه‌ها به روستائیان ارائه و داده‌ها از این طریق جمع‌آوری گردید. در ادامه، با انجام کاربرد تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی^۱ و آزمون فرضیات روی داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزارهای Excel و SPSS، نتایج مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق، از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده و آن دسته از متغیرهای پرسشنامه که به صورت اسمی هستند با جدول‌های توزیع فراوانی تحلیل می‌شوند.

برای ارزیابی مفهوم اصلی پژوهش، یعنی تحلیل عوامل مؤثر بر موفقیت گردشگری روستایی، این مفهوم به هشت جنبه جزئی تقسیم شد سپس برای ارزیابی هر جنبه سؤالاتی طراحی و پس از تأیید اعتبار محتوایی و صوری و اطمینان از پایایی آنها در نمونه‌های تحقیق اجرا شدند. در جدول ۱، بعضی از گویه‌های در نظر گرفته شده برای هر یک از جنبه‌های بررسی شده ارائه شده اند.

نتایج

چنانچه کمتر از این مقدار باشد، فرض صفر رد خواهد شد.

جدول ۱. شاخص‌ها و گویه‌های به‌کاررفته در پژوهش

جنبه‌ها	گویه‌های مورد اندازه‌گیری
ویروس کرونا	آمادگی شرایط و چارچوب قانونی گردشگری، ارائه پروتکل‌های بهداشت عمومی و فاصله مناسب اجتماعی برای گردشگران، آگاهی‌سازی و اطمینان‌پذیری گردشگران از مقاصد گردشگری از عدم وجود کرونا، الزامی بودن سلامت گردشگران ورودی به کشور، ارتقاء میزان خدمات بهداشتی، رفاهی و اقامتی استاندارد، افزایش میزان اقامتگاه‌های استاندارد و مجوزدار از سوی ستاد ملی پیشگیری از کرونا، ارتقای کیفیت زیرساخت‌های ریلی و هوایی، تهیه کیت‌ها و بسته‌های بهداشتی فردی برای محیط‌های عمومی بسته، افزایش سطح کیفی و بهداشتی سرویس‌های حمل و نقل
جاذبه‌های روستا	جاذبه‌های طبیعی، جاذبه‌های تاریخی و رسوم گذشته، جاذبه‌های صنایع دستی، جاذبه‌های غذایی محلی، جاذبه‌های تولیدات روستایی، تنوع گیاهی و جانوری، بیابانات طبیعی و آب و هوای مطبوع
زیرساخت روستا	امکانات رفاهی و اقامتی، مسیر و راه‌های مناسب، سطح دسترسی مناسب و حمل و نقل عمومی، اطلاع‌رسانی، امکانات تفریحی، آنتن دهی برای تلفن و اینترنت و دسترسی به انواع خدمات مانند مالی و بانکی و غیره، کیفیت منازل روستایی
نحوه تعامل روستاییان	طرز تعامل مسوولین روستا و متولیان گردشگری، طرز تعامل ساکنین روستا، رعایت حقوق شهروندی برای گردشگران در روستا، دیدگاه مردم محلی
سطح اقتصادی	رشد قیمت زمین‌های روستایی، درآمدزایی و کارآفرینی، مهاجرت فعالان اقتصادی، کاهش فاصله طبقاتی، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، ایجاد بازار محلی
اجتماعی	زنده نگه داشتن آداب و رسوم محلی و قدیمی، امکانات تحصیلی و بهداشتی، گرایش به اعتیاد، امنیت عمومی، استحکام پیوندهای اجتماعی، میزان رفاه روستایی، سبک زندگی
مدیریتی	برنامه‌ریزی دولت در راستای توسعه گردشگری، رسانه‌ها، ایجاد انگیزه برای سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خصوصی
زیست محیطی	تقویت بافت‌های سنتی روستا، میزان آلودگی‌های هوا و صوتی، میزان ساخت و سازها

جدول ۲. توزیع فراوانی روستاییان مورد مطالعه بر مبنای سن

رده سنی	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی	درصد فراوانی تجمعی
۲۰-۳۰ سال	۳۸	۰/۱۳	۱۳
۳۱-۴۰ سال	۵۲	۰/۱۷	۳۰
۴۱-۵۰ سال	۱۲۴	۰/۴۲	۷۲
۵۰سال به بالا	۸۰	۰/۲۷	۱۰۰

جدول ۳. توزیع فراوانی روستاییان مورد مطالعه بر مبنای سطح شغل

شغل	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی	درصد فراوانی تجمعی
کارگر	۹۲	۰/۳۱	۳۱
کارمند	۲۷	۰/۰۹	۴۰
باغدار	۱۲۴	۰/۴۲	۸۲
کشاورز	۵۰	۰/۱۷	۹۹
دامدار	۱۱	۰/۰۳	۹۹
سایر شغلها	۱۰	۰/۰۳	۱۰۰

جدول ۴. توزیع فراوانی روستاییان مورد مطالعه بر مبنای تحصیلات

تحصیلات	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی	درصد فراوانی تجمعی
بی‌سواد	۷۲	۰/۲۴	۲۴
ابتدایی (سیکل قدیم)	۵۴	۰/۱۸	۴۲
دیپلم	۱۳۷	۰/۴۶	۸۸

دانشگاهی				
۳۱				
۰/۱۲				
۱۰۰				
جدول ۵. میانگین و انحراف معیار متغیرهای مسئله				
متغیر	ضرایب پایایی متغیرها	میانگین	انحراف معیار	رتبه تأثیرگذاری
ویروس کرونا	۰/۷۵	۳/۲۶	۰/۶۲	۱
جاذبه‌های روستا	۰/۸۲	۳/۹	۰/۷۵	۲
زیرساخت روستا	۰/۹۱	۳/۵۱	۰/۸۲	۳
نحوه تعامل روستائیان	۰/۷۷	۳/۲۳	۰/۸۶	۶
سطح اقتصادی	۰/۸۵	۳/۴۹	۰/۶۳	۴
اجتماعی	۰/۸۳	۳/۱۵	۰/۷۵	۷
مدیریتی	۰/۶۹	۳/۳۸	۰/۶۸	۵
زیست محیطی	۰/۷۴	۳/۰۲	۰/۷۴	۸

جدول ۶. تحلیل آماری آزمون t برای متغیرهای تحقیق

مقدار میانگین ۲,۵			
متغیر	خطای نوع اول ۰/۰۵		
	t	df	معناداری
ویروس کرونا	۸۰/۴۶	۲۹۳	۰
جاذبه‌های روستا	۷۵/۱۲	۲۹۳	۰
زیرساخت روستا	۷۳/۱	۲۹۳	۰
نحوه تعامل روستائیان	۶۶/۲۸	۲۹۳	۰
سطح اقتصادی	۶۸/۶۷	۲۹۳	۰
اجتماعی	۶۵/۱۸	۲۹۳	۰
مدیریتی	۶۵/۰۱	۲۹۳	۰
زیست محیطی	۴۳/۳۳	۲۹۳	۰

سطح معناداری محاسبه شده برای این دو مؤلفه برابر با صفر است و از آنجاکه کمتر از ۰/۰۵ است، نشان از توافق معنادار پاسخگویان دارد. سطح معناداری محاسبه شده کمتر از ۰/۰۵ برای سایر مؤلفه‌ها نیز مبین نقش آنها در توسعه گردشگری روستایی در محدوده مطالعه شده است. از آنجاکه مؤلفه زیست محیطی دارای کمترین t و کمترین میزان اختلاف از میانگین است، بنابراین، نقش کمتری داشته است. با مقایسه این نتایج با تحقیقات مشابه در این زمینه و استدلال عقلی، این نتایج نیز منطقی به نظر می‌رسد چرا که تجربه نیز نشان داده است که برای گردشگران، جاذبه‌های روستایی و زیرساخت روستا از اولین عوامل تأثیرگذار و جذاب برای انتخاب یک منطقه گردشگری است.

با فرض نرمالیتی برای توزیع متغیرها و با توجه به کاربرد بهتر آزمون همبستگی پیرسون نسبت به اسپیرمن، برای ارزیابی رابطه بین متغیرهای تحقیق از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌شود. در جدول بعد نتایج آماری نشان داده شده است. همانطور که نشان داده شده است بین نحوه تعامل روستائیان، سطح اقتصادی، اجتماعی و بعد مدیریتی روستای مورد مطالعه با ویروس کرونا رابطه معنادار معکوسی نشان داده می‌شود. به این معنا که با افزایش و همه‌گیری ویروس کرونا، اثراتی نامطلوب بر نحوه تعامل روستائیان، سطح اقتصادی، اجتماعی و بعد مدیریتی ایجاد شده است. از طرفی بین ویروس کرونا و متغیر زیست محیطی رابطه معنادار مثبتی وجود دارد. به این معنا که همه‌گیری بیشتر کرونا سبب شد که آسیب کمتری به ابعاد

عامل‌های معرفی شده را با متغیر توسعه گردشگری بررسی کرد. ضمن اینکه دقت شود که F^2 که از به توان دو رساندن ضریب همبستگی پیرسون (r) به دست می‌آید نشان‌دهنده واریانس مشترک دو متغیر است.

زیست محیطی روستا وارد شود. از طرفی این ویروس رابطه چندانی با متغیرهای جاذبه‌های روستا و زیر ساخت روستا ندارند. به همین ترتیب میتوان تمام روابط دوگانه متغیرها را تحلیل نمود. همچنین می‌توان به راحتی نوع رابطه و جهت رابطه

جدول ۷. ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق در سطح خطای ۰/۰۱

متغیر	ویروس کرونا	جاذبه‌های روستا	زیرساخت روستا	نحوه تعامل روستایان	سطح اقتصادی	اجتماعی	مدیریتی	زیست محیطی	توسعه گردشگری
ویروس کرونا	۱								
جاذبه‌های روستا	۰/۰۰۶	۱							
زیرساخت روستا	۰/۰۰۴	-۰/۷۷	۱						
نحوه تعامل روستایان	-۰/۸۳	-۰/۵۲	-۰/۶۶	۱					
سطح اقتصادی	-۰/۶۸	-۰/۳۲	-۰/۵۶	۰/۵۹	۱				
اجتماعی	-۰/۸۵	-۰/۴۵	-۰/۴۷	۰/۵۲	۰/۶۲	۱			
مدیریتی	-۰/۱۶	-۰/۴۷	-۰/۹۱	۰/۲۲	۰/۳۴	-۰/۲۹	۱		
زیست محیطی	۰/۵۲	-۰/۲۴	۰/۳۸	۰/۲۵	-۰/۵۶	-۰/۳۷	۰/۴۲	۱	
توسعه گردشگری	-۰/۹۲	-۰/۸۶	-۰/۷۹	۰/۵۸	۰/۶۵	-۰/۵۲	۰/۶۴	۰/۴۵	۱

موجود در یک ماتریس از طریق آزمون کای دو و بارتلت^۱ صورت می‌گیرد. معنی دار بودن این دو آزمون حداقل شرط لازم برای انجام دادن تحلیل عاملی است. در آزمون بارتلت فرض صفر این است که متغیرها فقط با خودشان همبستگی دارند و رد فرض صفر حاکی از آن است که ماتریس همبستگی دارای اطلاعات معنی داری است و حداقل شرایط لازم برای انجام دادن تحلیل عاملی وجود دارد. از طرف دیگر، چون مقدار KMO (۰/۸۵) بزرگتر از ۰/۶ شده است می‌توان تحلیل عاملی را انجام داد. به منظور تعیین تعداد عامل، عامل‌هایی که مقدار ویژه آنها بزرگتر از یک بوده است، انتخاب شد که بر این اساس در این تحلیل هشت عامل استخراج شده که در کل متغیر ۴۵

برای پی بردن به عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی از دیدگاه روستائیان کلیه مؤلفه‌ها وارد تحلیل عاملی می‌شوند. با توجه به اینکه اعداد معناداری در نتایج تحلیل عاملی تأییدی بزرگتر از ۱/۹۶ و یا کوچکتر از ۱-۱/۹۶ هستند. بنابراین تمامی سؤال‌ها روایی لازم برای سنجش متغیرهای تحقیق را دارند و برای آن جنبه از تحقیق مناسب هستند. در حقیقت، اگر این عدد در بازه مذکور نبود سوال مربوطه برای اندازه‌گیری جنبه موردنظر مناسب نیست. همچنین با توجه به اینکه تمامی بارهای عاملی مقداری بزرگتر از ۰/۵ دارند بنابراین سازه پیشنهادی مناسب می‌باشد همچنین، ماتریس داده‌ها برای تحلیل عاملی باید حاوی اطلاعات معنی‌داری باشد. معنی‌داری اطلاعات

۱- Bartlett

ساختار ساده با متعامد نگه داشتن محورهای عاملی می‌باشد. چرخش عامل‌ها با شیوه تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش متعامد واریماکس پس از چند چرخش منجر به بهترین ساختار عاملی شد. در نتیجه این چرخش مشاهده می‌شود که متغیرهای مربوط به عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در این هشت عامل دسته‌بندی شدند.

را در برگرفته‌اند. عوامل استخراجی نام‌گذاری شده و به همراه مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی در جدول ۸ نشان داده شده است. برای انتخاب تعداد عوامل از ملاک کیسر استفاده شد. ملاک کیسر نشان‌دهنده وجود هشت عامل در بین گویه‌های پرسشنامه بود به این معنی که هشت عامل دارای مقدار ویژه بیشتر از یک بودند. با توجه به اینکه روش واریماکس، رایج‌ترین روش چرخش متعامد برای رسیدن به

جدول ۸. عوامل استخراج شده به همراه مقدار ویژه و درصد واریانس مربوطه

متغیر	مقدار ویژه	درصد واریانس	فراوانی جمعی درصد واریانس
ویروس کرونا	۵/۹۸	۱۶/۴۲	۱۶/۴۲
جاذبه‌های روستا	۵/۵۱	۱۴/۵	۳۰/۹۲
زیرساخت روستا	۵/۴۲	۱۳/۳۸	۴۴/۳
سطح اقتصادی	۴/۷۵	۱۲/۳۶	۵۶/۶۶
مدیریتی	۴/۶۴	۱۱/۰۱	۶۷/۶۷
نحوه تعامل روستایان اجتماعی	۳/۷۵	۱۰/۱۲	۷۷/۷۹
اجتماعی	۳/۲۹	۹/۹۳	۸۶/۹۳
زیست محیطی	۲/۸۱	۶/۰۵	۹۲/۹۸

مقدار واریانس و مقدار ویژه است که عامل زیرساخت‌های روستا می‌باشد و مهم‌ترین آنها متغیر مسیر و راه‌های مناسب و سطح دسترسی مناسب و حمل و نقل عمومی می‌باشد. همان‌طور که از جدول ۸ برمی‌آید پنج عامل به ترتیب اهمیت سطح اقتصادی، مدیریتی، نحوه تعامل روستایان اجتماعی، اجتماعی، زیست محیطی در مجموع ۴۸/۶۸ درصد واریانس تبیین شده توسط هشت عامل استخراج شده را تبیین کرده است که نشان از اهمیت این عوامل نیز دارد. در همین رابطه، متغیرهای بار شده بر هر عامل و مقدار بار عاملی آنها در جدول بعدی نشان داده شده است.

براساس یافته‌هایی تحقیق هشت عامل استخراج شده در مجموع ۹۲/۹۸ درصد واریانس کل را تبیین کرده اند. همان‌طور که از نتایج مشخص می‌شود در این تحقیق، عامل ویروس کرونا بیشترین میزان واریانس کل را با مقدار ۱۶/۲۴ درصد تبیین کرده است و مهم‌ترین متغیری که بیشترین بار را بر این عامل بار کرده متغیر افزایش میزان اقامتگاه‌های استاندارد و مجوزدار از سوی ستاد ملی پیشگیری از کرونا بوده که در در جدول بعدی نشان داده شده است. دومین عامل که بیشترین مقدار واریانس باقیمانده را عامل جاذبه‌های روستا نام با مقدار ویژه ۵/۵۱ است که مهم‌ترین آنها جاذبه‌های طبیعت است (جدول ۹) به همین ترتیب بعد از آن عامل زیرساخت روستا سومین عامل با بیشترین

جدول ۹. متغیرهای بار شده بر هر عامل و مقدار بارهای عاملی بعد از دوران ماتریس

عامل	متغیر	بار عامل
ویروس کرونا	آمادگی شرایط و چارچوب قانونی گردشگری	۰/۵۶۸

۰/۷۵۶	ارائه پروتکل‌های بهداشت عمومی و فاصله مناسب اجتماعی برای گردشگران	
۰/۶۹۸	آگاهی‌سازی و اطمینان‌پذیری گردشگران از مقاصد گردشگری از عدم وجود کرونا	
۰/۷۵۶	الزامی بودن سلامت گردشگران ورودی به کشور	
۰/۸۲۱	ارتقاء میزان خدمات بهداشتی، رفاهی و اقامتی استاندارد	
۰/۹۲۱	افزایش میزان اقامتگاه‌های استاندارد و مجوزدار از سوی ستاد ملی پیشگیری از کرونا	
۰/۶۶۹	افزایش تعداد و تنوع رستوران‌ها و مراکز خدماتی مجوزدار از سوی ستاد ملی پیشگیری از کرونا	
۰/۵۹۸	ارتقای کیفیت زیرساخت‌های ریلی و هوایی	
۰/۶۸۵	افزایش سطح کیفی و بهداشتی سرویس‌های حمل و نقل	
۰/۶۵۲	تهیه کیت‌ها و بسته‌های بهداشتی فردی برای محیط‌های عمومی بسته	
۰/۹۸۹	جاذبه‌های طبیعت	
۰/۸۵۲	جاذبه‌های تاریخی و رسوم گذشته	
۰/۵۹۸	جاذبه‌های صنایع دستی	
۰/۶۰۲	جاذبه‌های غذای محلی	جاذبه‌های روستا
۰/۷۵۲	آب و هوای مطبوع و بیابانات طبیعی	
۰/۸۲۳	جاذبه‌های تولیدات روستایی	
۰/۵۲۶	تنوع گیاهی و جانوری	
۰/۵۴۲	امکانات رفاهی و اقامتی	
۰/۹۵۴	مسیر و راه‌های مناسب و سطح دسترسی مناسب و حمل و نقل عمومی	
۰/۷۶۱	اطلاع رسانی	زیرساخت روستا
۰/۸۲۵	آنتن دهی برای تلفن و اینترنت و دسترسی به انواع خدمات مانند مالی و بانکی و غیره	
۰/۵۱	کیفیت منازل روستایی	
۰/۶۹۸	امکانات تفریحی	
۰/۷۲۵	طرز تعامل مسئولین روستا و متولیان گردشگری	
۰/۸۳۴	طرز تعامل ساکنین روستا	
۰/۶۸۲	رعایت حقوق شهروندی برای گردشگران در روستا	نحوه برخورد روستائیان
۰/۷۲۵	دیدگاه مردم محلی	
۰/۸۱	رشد قیمت زمین‌های روستایی	
۰/۷۲۵	درآمدزایی و کارآفرینی	
۰/۵۶۹	مهاجرت فعالان اقتصادی	
۰/۹۰۳	ایجاد بازار محلی	سطح اقتصادی
۰/۸۴۱	کاهش فاصله طبقاتی	
۰/۷۲۸	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	
۰/۵۵۷	زنده نگه داشتن آداب و رسوم محلی و قدیمی	
۰/۶۲	امکانات تحصیلی و بهداشتی	
۰/۵۹۱	گرایش به اعتیاد، امنیت عمومی	
۰/۵۲۱	استحکام پیوندهای اجتماعی	سطح اجتماعی
۰/۷۵۸	میزان رفاه روستایی	
۰/۸۷۸	سبک زندگی	
۰/۹۳۱	برنامه‌ریزی دولت در راستای توسعه گردشگری	
۰/۶۳۱	رسانه‌ها	مدیریتی
۰/۶۷۴	ایجاد انگیزه برای سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خصوصی	
۰/۶۲۱	تقویت بافت‌های سنتی روستا	
۰/۶۸۹	میزان آلودگی‌های هوا و صوتی	زیست محیطی
۰/۷۴۹	میزان ساخت و سازها	

این بیماری گردشگری روستایی را در منطقه مورد مطالعه تضعیف کرده است. که با استفاده از نتایج جدول ۸ نیز می‌توان تأثیر هر گویه را در هر عامل مشخص کرد و در جهت تضعیف یا تقویت آن عامل برنامه‌ریزی‌های لازم را انجام داد.

تحلیل رگرسیون

در ادامه جهت بررسی تأثیر مستقیم هر یک از عوامل شناخته شده بر توسعه گردشگری روستایی، نمرات عاملی تمامی عامل‌ها محاسبه شده و ۸ عامل استخراج شده از تحلیل به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شد. علاوه بر آن، امکان توسعه گردشگری روستایی روستای بوژان به عنوان متغیر وابسته برای انجام تحلیل رگرسیون چندگانه در نظر گرفته شد. در انجام رگرسیون چندگانه با روش گام به گام^۱ شش متغیر وارد معادله شدند. نتایج حاصل از رگرسیون در جدول ۱۰ نشان داده شده است که در آن عامل‌های اجتماعی و زیست محیطی از مدل حذف شده است. بنابراین، معادله رگرسیونی متغیرهای مستقل و متغیر وابسته مطابق رابطه زیر است.

(۱)

$$Y=4.13-0.52X_1+0.49X_2+0.45X_3+0.38X_4+0.31X_5+0.27X_6$$

با توجه به نتایج بدست آمده در این پژوهش موردی روستای بوژان شهرستان نیشابور و مقایسه آنها با نتایج تحقیقات مرتبط همچون احمدی (۱۳۹۷)، جعفری و حافظی زاده (۱۳۹۶) می‌توان فهمید که نتایج همگی موید یکدیگر هستند به گونه‌ای که در هر سه پژوهش عوامل جاذبه‌های روستا، زیرساخت روستا، نحوه برخورد روستائیان، سطح اقتصادی و سطح اجتماعی به ترتیب میزان تأثیر بیشتری بر متغیر پاسخ یعنی امکان توسعه-پذیری گردشگری روستایی مورد هدف دارد. البته دو تحقیق مورد مقایسه کرونا را در عوامل خود در نظر نگرفته بودند و از این لحاظ با پژوهش حاضر تفاوت دارند.

تحلیل عاملی، یکی از تکنیک‌های کاهش داده‌ها است که تعداد زیادی متغیر را به مجموعه‌ی کوچکتری از عامل‌های مهم تبدیل می‌کند به طوری که اطلاعات ضروری موجود در متغیرها خلاصه می‌شود. چون هدف این تحقیق، خلاصه کردن مجموعه‌ای از ساختار متغیرها است، تحلیل عاملی به عنوان یک تکنیک اکتشافی به کار می‌رود. تفسیر عامل‌هایی که در مرحله‌ی استخراج آغازین تولید می‌شوند، معمولاً مشکل است. چون در این مرحله، امکان این که متغیرها با عامل‌هایی که قبلاً استخراج شده‌اند، همبستگی بالایی داشته باشد (دارای بار عاملی بالایی باشند)، نادیده گرفته می‌شود که در نتیجه بارهای متقاطع معناداری را سبب می‌شود، به طوری که بسیاری از عامل‌ها با بسیاری از متغیرها همبسته‌اند. همین علت باعث می‌شود که تفسیر هر عامل سخت شود، چون عامل‌های مختلف با متغیرهای یکسان نشان داده شده‌اند. به وسیله‌ی دوران، متغیرهایی که روی یک عامل در نظر گرفته شده‌اند، دیگر روی عامل دیگر به کار نمی‌روند. بنابراین در این پژوهش و براساس نتایج به دست آمده و براساس بار عاملی به دست آمده از نتایج آزمون تحلیل عاملی اکتشافی بر هر کدام از گویه‌ها، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که عوامل جاذبه‌های روستا، زیرساخت روستا، نحوه برخورد روستائیان، سطح اقتصادی، سطح اجتماعی، مدیریتی، زیست محیطی همگی عواملی هستند که بر توسعه گردشگری روستای بوژان تأثیر داشته و رابطه مستقیم با آن دارند یعنی مثلاً با افزایش و بهبود زیرساخت‌های روستا، گردشگری روستا توسعه پیدا می‌کند. اما عامل ویروس کرونا با وجودیکه تأثیر زیادی بر توسعه گردشگری روستایی در سال‌های اخیر داشته است اما این رابطه با جهت منفی است یعنی افزایش

جدول ۱۰. ضرایب متغیرهای مستقل و معنی دار در معادله رگرسیون چندگانه گام به گام

متغیر	B	SE	Beta	R	R ²	Sig.
مقدار ثابت	۴/۱۳					.
X ₁ (ویروس کرونا)	-۰/۵۲	۰/۰۴۱	۰/۱۵	۰/۶۰۳	۰/۳۶۳	.
X ₂ (جاذبه‌های روستا)	۰/۴۹	۰/۰۳۵	۰/۴۷۳	۰/۷۱۲	۰/۵۰۶	.
X ₃ (زیرساخت روستا)	۰/۴۵	۰/۰۰۳	۰/۴۰۲	۰/۷۵۴	۰/۵۶۸	.
X ₄ (سطح اقتصادی)	۰/۳۸	۰/۰۲۶	۰/۳۶۲	۰/۸۰۱	۰/۶۴۱	.
X ₅ (مدیریتی)	۰/۳۱	۰/۰۲۲	۰/۳۰۱	۰/۸۲۵	۰/۶۸	.
X ₆ (نحوه تعامل روستائیان)	۰/۲۷	۰/۰۱۸	۰/۲۸۵	۰/۸۹۷	۰/۸۰۴	.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

از آنجا که مقصدهای مختلف گردشگری در جذب گردشگران در فضایی رقابتی قرار دارند، بهبود و ارتقاء عوامل مؤثر در توسعه گردشگری روستایی از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا کیفیت در گردشگری روستایی به‌طور خاص مورد توجه گردشگران است. پس برای دستیابی به توسعه گردشگری روستایی، شناخت، سنجش عوامل و فاکتورهای تأثیرگذار و ارتقای آنها ضروری است. از این رو در تحقیق به تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی خصوصاً در دوران کرونا از دیدگاه اهالی روستای بوژان در شهرستان نیشابور پرداخته شده است. با توجه به مجوز داده شده از طریق آزمون کای دو و بارتلت به‌طور خلاصه می‌توان گفت عوامل ویروس کرونا، جاذبه‌های روستا، زیرساخت روستا، نحوه برخورد روستائیان، سطح اقتصادی، سطح اجتماعی، مدیریتی و زیست محیطی همگی عواملی هستند که بر توسعه گردشگری روستای بوژان تأثیر داشته و به جز ویروس کرونا بقیه رابطه مستقیم با آن دارند. عبارت دیگر، با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی مشاهده شده که این عوامل در مجموع ۹۲/۹۸ درصد واریانس کل را تبیین کرده‌اند. همان گونه که قبلاً اشاره گردید ویروس کرونا بیشترین تأثیر را اخیراً در توسعه گردشگری روستای مورد مطالعه داشته است. همچنین پس از

محاسبات ضریب همبستگی پیرسون و انجام آزمون آزمون t، از رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که از بین عوامل مطرح شده، ۶ عامل جاذبه‌های روستا، زیرساخت روستا، نحوه برخورد روستائیان، سطح اقتصادی و سطح اجتماعی به ترتیب میزان تأثیر بیشتری بر متغیر پاسخ یعنی امکان توسعه‌پذیری گردشگری روستایی مورد هدف دارد. در بررسی موضوع این تحقیق، چرخه حیات مقصد برای دوران پساکرونا مورد بررسی قرار نگرفت، لحاظ نمودن این موضوع در بحث جذب گردشگر و توسعه گردشگری روستایی برای آینده بسیار حائز اهمیت است زیرا عوامل مؤثر در جذب گردشگر در دوران پساکرونا هر یک مقتضیات و شرایطی متفاوتی را ایجاد می‌کنند که می‌بایست در بررسی‌ها مورد توجه قرار گیرند. بنابراین مطالعه عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی و بررسی سناریوهای آن برای دوران پساکرونا به عنوان موضوعی برای تحقیقات آتی پیشنهاد می‌شود.

در این راستا، پیشنهادات ارائه شده در راستای تقویت راهبردهای استراتژیک برای توسعه گردشگری روستای مورد مطالعه با استفاده از تحلیل نتایج بدست آمده از داده‌های گردآوری شده در زیر عنوان می‌شود.

- کمک به توسعه جاذبه‌های روستا از طریق جلب

- حمایت از کسب و کارهای فعالان گردشگری مانند
تشکل‌ها، استارت‌آپ‌ها، راهنمایان تور و ایجاد برنامه‌های
حمایتی برای تشویق شهروندان به سفر در دوران پسا کرونا
(کرونا و سطح اقتصادی)

- کمک به توسعه بیشتر امکانات رفاهی و حمل و نقلی
روستا یا همکاری دهیاری و شورای روستا (زیر ساخت روستا)

- ایجاد غرفه‌ها و نمایشگاه‌های روستایی در کلان شهرها
برای آشنایی با جاذبه‌ها، صنایع دستی و غذای محلی و غیره،
روستا و ایجاد بستر مناسب برای جذب گردشگر و کارآفرینی
(سطح اقتصادی)

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای روستاییان برای بهبود
تعامل آنها با گردشگران (نحوه تعامل روستاییان)

- برنامه‌ریزی برای معرفی و بهره برداری از وجود گیاهان
دارویی روستا با توجه به پتانسیل بالای گیاهان دارویی در این
روستا (سطح اقتصادی)

سرمایه‌گذاری‌های مختلف خصوصی و دولتی و تقویت فرهنگ
مشارکت مردمی (متغیر جاذبه‌های روستا)

- مستندسازی و تبلیغ عوامل جذب گردشگری و عوامل مؤثر
 مطرح شده در این تحقیق از طریق رسانه‌های انبوهی و شبکه
جهانی وب بعنوان بستر ساز توسعه توریسم روستا (مدیریتی)

- استفاده از برنامه‌های نرم افزاری یکپارچه برای انواع
خدمات رسانی به گردشگران (زیر ساخت روستا)

- ایجاد کارآفرینی برای مردم روستا در راستای بهبود وضع
اقتصادی و اجتماعی (سطح اقتصادی)

- بسیج مردمی برای اقدامی خودجوش در زمینه تبلیغ
گردشگری روستا و تبلیغ از طریق تهیه بروشور، عکس و کارت
پستال‌هایی از جاذبه‌های روستایی منطقه و توزیع آنها میان
گردشگران و صفحه‌های شخصی (نحوه تعامل روستاییان)

- مدیریت یکپارچه و متمرکز در تصمیم‌گیری و حمایت‌های
دولتی و مردمی (اقدامات مدیریتی)

منابع

عبدالله زاده، غ.، صالحی خ.، و فرقانی، ط. ۱۳۹۴. تحلیل آثار
محیطی توسعه گردشگری در نواحی روستایی و عوامل مؤثر
بر آن (مطالعه موردی: ناحیه آق سو-کلاله/استان گلستان)،
مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، (۲) ۶۲: ۱۴۷-۱۷۰.

مرادی، ک. ۱۳۹۱. تحلیلی بر آگروتوریسم و راهکارهای توسعه
آن (نمونه مورد مطالعه: شهرستان محلات)، پایان نامه
کارشناسی ارشد جغرافیا روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و
برنامه ریزی، دانشگاه اصفهان.

نجارزاده، م. و نعمت الهی، م. ۱۳۹۵. عوامل مؤثر بر توسعه
گردشگری روستایی در راستای پایداری و توسعه جوامع
محلی در مناطق نمونه گردشگری، فصلنامه انجمن
جغرافیای ایران، (۱) ۱۴: ۲۴۸-۲۲۵.

احمدی، م. ۱۳۹۷. تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری
فرهنگی و اثرات آن در پایداری اقتصادی نواحی روستایی
استان زنجان، فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، (۲۹) ۸: ۱۳۶-
۱۲۰.

اکبری م. و انصاری، م. ۱۳۹۹. بازشناسی محرک‌های مؤثر بر
رقابت‌پذیری سفر و گردشگری برای دوران پسا کرونا، مطالعه
موردی: ایران، مجله مدیریت گردشگری، ویژه نامه همه-
گیری کووید، ۲۵۳-۲۸۴.

جعفری، ح. و حافظی زاده، ش. ۱۳۹۶. عوامل مؤثر در جذب
گردشگران به مقصدهای روستایی مطالعه موردی:
روستاهای شهرستان دماوند، فصلنامه جغرافیایی سرزمین،
(۵۴) ۱۴: ۳۱-۴۱.

- Systems Model: A Weberian Perspective, *Journal of Sustainable Tourism*, 15(2): 111-124.
- Ghasemi, M., Kamranifar, H., and Hayati S. 2015. Preparation of solutions for improving cultural tourism in rural areas, by synthesizing strategic planning models and artificial neural network, *Journal of Rural Research*, 23(3): 567-592.
- Goodwin, H. 2012. Measuring and reporting the impact of tourism on poverty. In *Developments in Tourism Research*, 123, New York, Oxford University Press.
- Hall, C. M. 2013. Policy learning and policy failure in sustainable tourism governance: from first and second-order to third-order change, *Journal of Sustainable Tourism*, 19(1): 649-671.
- Kreiner, N.C., and Ram, Y. 2020. National tourism strategies during the Covid-19 pandemic, *Annals of Tourism Research*, <https://doi.org/10.1016/>
- Mbaiwa, J.E., and Stronza, A.L. 2014. The effects of tourism development on rural livelihoods in the Okavango Delta, Botswana, *Journal of Sustainable Tourism*, 18(1): 635-656.
- McGregor, S., and Thompson, M. 2011. Tourism in a small town: impacts on community solidarity, *International Journal of Sustainable Society*, 3(2):174-189.
- Mirfardi, A., Mokhtari, M., Hadari A., and Daneshpazir, H. 2014. The effect of social capital on the trend of entry of tourists, Case study; Yasoj, *Journal of Tourism Planning and Development*, (10)5: 106-135.
- Park, D.B., and Yoon, Y.S. 2015. Developing sustainable rural tourism evaluation indicators, *International Journal tourism Research*, 13(3): 401-415.
- Pearce, D. G. 2010. Tourism and peripherality: perspectives from Asia and the south pacific, *Tourism and Hospitality Research*, 3(4): 295-309.
- Rosbi, A. B. 2020. Effect of Coronavirus disease
- نوروزی، ا. و فتحی، ع. ۱۳۹۶. ارزیابی توانمندی های توسعه گردشگری کشاورزی و تعیین میزان پذیرش آن در جامعه هدف (کشاورزان و گردشگران) در شهرستان لنجان، مجله جغرافیا و توسعه، (۱)۵۱: ۲۴۱-۲۶۰.
- این مقاله مستخرج از نتایج طرح تحقیقاتی اجرا شده به شماره طرح ۱۳۰ تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۶ از محل اعتبارات معاونت آموزشی و پژوهشی دانشگاه تربت حیدریه می باشد.
- Ayhan, C. k., Taşlı, T.C., Özkökand, F., and Tatlı, H. 2020. Land use suitability analysis of rural tourism activities: Yenice, Turkey, *Tourism Management*, 76(4):1-11.
- Baloglu, S., and Bringberg, D. 2013. Affective images of tourism destinations, *Journal of Travel Research*, 35(4): 11-15.
- Beaumont, N., and Dredge, B. 2012. Local tourism governance: A comparison of three network approaches, *Journal of Sustainable Tourism*, 18(5): 7-28.
- Bush, G., Hanley, N., and Colombo, S. 2012. Measuring the demand for nature-based tourism in Africa: a choice experiment using the cut-off approach, *Stirling Economics Discussion Paper*, 1(8): 1-20.
- Chaudhry, P., and Gupta, R. K. 2015. Urban greenery and its sustainable extension strategies in hot arid region of India, *International Journal of Sustainable Society*, 2(2): 146-155, 2015.
- Dolnicar, S., and Zare, S. 2020. COVID19 and Airbnb: Disrupting the disruptor, *Annals of Tourism Research*, 83(1): 102-121.
- Dwivedi, A. K. 2016. Agri-tourism entrepreneurship: A tool to rural development, *Journal of Tourism Management*, 5(11): 1-15.
- Ellis, S., and Sheridan, L.A. 2016. Critical reflection on the role of stakeholders in sustainable tourism development in least-developed countries, *Tourism Planning Development*, 11(3): 467-471.
- Gard, N., and Gehee, M. 2007. An Agritourism

- tourism industry, *Technological Forecasting & Social Change*, 163(1): 120-134.
- Tew, Ch., and Barbieri, C. 2012. The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective, *Tourism Management*, 33(1): 215-224.
- Thabet, A. 2007. An approach to a Strategy for improving Libya's tourism industry, *International Tourism Biennial*, 4(1): 3-13.
- (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 7(4): 189-193.
- Sharpley, R. 2007. Flagship attractions and sustainable rural tourism development: The case of the Alnwick Garden, UK, *Journal of Sustainable Tourism*, 15(1), 125–143.
- Skare, M., Soriano, D. R., and Porada-Rochon, M. 1. 2020. Impact of COVID-19 on the travel and